

Nieuwsbrief NZG

5(2)

Nederlandse Zeevogelgroep
Dutch Seabird Group

ISSN: 1566-6778

Texel, Maart 2004

redactie Nieuwsbrief NZG: Mardik F. Leopold
p/a ALTERNATIE-TEXEL, Postbus 167, 1790 AD Den Burg, Texel
e-mail mardik.leopold@wur.nl

Guido O. Keijl, Brederodestraat 16A
1901 HW Bakkum, e-mail guido@hetnet.nl

secretariaat NZG: De Houtmanstraat 46
1792 BC Oudeschild, Texel, e-mail ned.zeevogelgroep@planet.nl

Zeeën van zee-eenden bij de Brouwersdam

Sinds november 2003 verblijven ca 4000 zwarte zee-eenden in de Voordelta aan de zuidzijde van de Brouwersdam (Zeeland), in gezelschap van kleinere aantallen grote zee-eenden (maximaal 84) en een brilzee-eend (zie foto's op de Dutch Birdingsite <http://www.dutchbirding.nl/>). Deze maken deel uit van een grotere groep zee-eenden die meestal verder op zee ten westen van Schouwen verblijft. Blevens in voorgaande jaren de zee-eenden in de Voordelta (en elders in Nederland) steeds te ver uit de kust voor het doen van bijvoorbeeld gedragswaarnemingen, deze winter zit de groep voor de Brouwersdam vaak binnen gezichtsafstand (zie onderstaande foto van een deel van de groep).

Zwarte zee-eenden voor de Brouwersdam, 27 januari 2004. Foto: Pim Wolf

Het is wat betreft de aanwezigheid van watersporters deze winter vaak opmerkelijk rustig aan de Brouwersdam. In 'normale' winters surfen hier regelmatig enkele tientallen neopreenduijvels. Dit jaar waren er op het water echter opmerkelijk weinig toeristen en dan zijn er, zeker bij zuidoostenwind en dus vlakke zee, goede waarnemingen te doen aan foeragerende zee-eenden.

Met behulp van een telescoop is de groep zee-eenden van november 2003 tot januari 2004 gedurende ongeveer 45 uren geobserveerd. De overgrote meerderheid van de zwarte zee-eenden bestond uit vrouwtjes en eerstejaars vogels; slechts ongeveer 8 % betrof volwassen mannetjes. De grote zee-eenden hielden zich vooral op langs de randen van de groep zwartjes. Andere soorten eenden waren ver in de minderheid. De vogels leken de hele dag door fanatiek te foerageren, maar soms werd (massaal) een rustpauze ingelast en werd er gepoetst.

Al snel bleek dat zowel grote als zwarte zee-eenden hier zwaardschedes *Ensis* (vermoedelijk Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*) aten. Deze langwerpige schelpdieren zijn wellicht relatief moeilijk te 'hannesen' en opduikende eenden kwamen vaak boven terwijl ze dergelijke prooien nog zichtbaar in de snavel hadden. Dit leverde dan een beeld op van een (meestal zwarte)

Foto: Pim Wolf

zee-eend met een 'sjekkie' in de snavel. Bij 798 zwarte zee-eenden die zichtbaar met prooi opdoken waren 361 van die prooien duidelijk *Ensis*; 437 waren mogelijk andere prooien (alleen slikbeweging gezien) en in slechts 384 gevallen kwamen zwarte zee-eenden zonder zichtbare prooi of slikbeweging boven. De meeste *Ensis* die werd gezien was ongeveer 6-8 cm lang (geschat op basis van snavelengte) bij een geschatte schelpbreedte van 0,7 cm. Eenden die verder op zee zaten leken wat vaker ook grotere *Ensis* (10-12 cm) op te duiken; mogelijk dat daar een andere jaarklasse van deze schelpdiersoort dominant voorkomt.

Zwarte zee-eend met *Ensis*, Brouwersdam, 27-01-04.

Een keer werd gezien dat de hele groep opvloog voor een naderend schip, een boeienlegger. De eenden vlogen toen het schip op ca 1,5 km afstand was *en groupe* zeker een kilometer weg, om direct terug te keren toen het schip was verdwenen. Een opmerkelijke verstoring vond plaats op maandag 1 december 2003. Om exact 12:00 uur begonnen, goed hoorbaar, de sirenes te loeien. Deze maandelijks test gaf een opmerkelijk reactie bij de eenden: het foerageren werd direct gestaakt en de vogels gingen actief zwemmen met gestrekte nekken. Na korte tijd vlogen alle eenden op maar landden vrijwel direct weer, zelfs veel dicht bij de kant. Waarschijnlijk beseften ze pas toen dat het de eerste maandag van de maand was en ze niet in paniek naar huis moesten om ramen en deuren te sluiten. Dat een belangrijk deel van het voedsel ter plaatse uit mesheften bestaat is wel duidelijk, maar andere prooien worden waarschijnlijk ook benut. Dit hebben we echter nooit goed kunnen zien. Van grote zee-eenden werd incidenteel eveneens gezien dat ze *Ensis* aten. Mogelijk aten andere aanwezige duikeenden (ijseend, brilduiker) *Ensis*, maar dit kon nog niet worden vastgesteld. Wel waren er duidelijk kapers op de kust: zilvermeeuwen (veelal onvolwassen exemplaren, tot enkele tientallen tegelijk) probeerden veelvuldig, en vaak met succes, de opgedoken mesheften van de zwarte zee-eenden te roven. Mocht iemand dus ter plaatse dode (olie)zee-eenden vinden, neem ze dan mee en neem contact op met ondergetekenden.

**Pim Wolf , Batenburg 63, 4385 HG, Vlissingen (wolfpf@zeelandnet.nl)
Peter L. Meininger, Lisztlaan 5, 4384 KM, Vlissingen (mein@zeelandnet.nl)**

Meer zeevogels met kleurafwijkingen

Naar aanleiding van de bijdrage van Kees Rebel (2003) in onze vorige Nieuwsbrief over een noordse pijlstormvogel met een witte kop heeft de redactie nog eens gespeurd naar vergelijkbare gevallen. Leucisme (de term 'partieel albinisme' is feitelijk fout; zie Van Grouw 2000) is bij verschillende soorten pijlstormvogels en stormvogeltjes gevonden, maar op schrift gerapporteerde gevallen zijn zeldzaam (Stegeman & Lagerveld 1987; Mackrill & Yésou 1988; Elkins *et al.* 1990). Foto's van dergelijke vogels zijn helemaal schaars. Mede daarom is het aardig om op twee min of meer vergelijkbare gevallen te wijzen bij het Europese stormvogeltje uit de Middellandse Zee. Sultana & Borg (2002) berichten over een mistnetvangst op 31 mei 2001 van een exemplaar met een gedeeltelijk witte kop (**zie foto**) op het eilandje Filfla bij Malta. Deze auteurs doen veel onderzoek op Filfla, dat grote aantallen stormvogeltjes herbergt (5000-8000 paar; Borg & Sultana 2002). Een vergelijkbaar gekleurd exemplaar werd eerder gemeld op Cabrera, Balearen, weten Sultana & Borg ook nog te melden. J.J. Borg heeft op internet ook een foto staan van een jonge leucistische Kuhl's pijlstormvogel (op zee bij Malta 'verzameld' voor het Malteser museum: <http://www.geocities.com/diomedea.geo/Albino.html>). Een *Google search* levert nog een handvol recente waarnemingen op van leucistische pijlstormvogels en stormvogeltjes (allerlei soorten), maar slechts één slechte foto van een grauwe pijlstormvogel met witte vlekken (lijkt op een tweedejaars jan van gent, zie: www.tsuru-bird.net/seabirds/shearwater_sooty_albino1.jpg).

Foto: J.J. Borg

Vooraf van pelagische tochten in Californië en Nieuw Zeeland worden dergelijke gevallen op internet gemeld. (Volledige) Albino's zijn zeer zeldzaam: Lee & Grant (1986) verzamelden een jonge, albino grote pijlstormvogel op zee bij North Carolina (de vogel had een groeiachterstand en een slechte lichamelijke conditie) en Oxley (1999) vond een albino nestjong vaal stormvogeltje. Leucistische exemplaren vliegen hier en daar wel rond. Op plaatsen met veel vogels en veel pelagische trips worden ze gezien, maar ook op plaatsen met veel fanatieke zeevliegers duiken ze onvermijdelijk op (Nederland!). Het mooiste is natuurlijk een (volledige) albino, maar de kans lijkt klein want deze zijn zo zeldzaam omdat ze niet oud worden.

Het stukje van Kees Camphuysen in dezelfde Nieuwsbrief (5 nr. 1) over een afwijkend gekleurde zeekoet lokte een reactie uit van Dirk Kuiken. Hij reed op 30 oktober 1989 (na een dag met ZW 9) in zijn auto op de Westerzeedijk tussen Harlingen en Makkum en zag ter hoogte van Dijksterburen een leucistische zeekoet op de parallelweg staan. Hij heeft het beest